doop, als juist wor-
ware het beter ge-
van misverstand, dat
p „doopleden" nog
; maar noodzakelijk
orafgaande Synode
h het rapport over
den aangenomen en
, dat zulke doop-
stelijk leven leidden
tegenover de religie
geloovigen openbaar
an de gemeente be-
worden. Wanneer
am van „doopleden"
e daarmede dus niet
opleden, die niet in
r kon ze alleen het
pleden, die, al had-
nbare belijdenis des
naar den aard der
zin voor geloovigen
en over de kinderen
handelen we hier,
tweede plaats het
deze kinderen willen

beslist op den voor-
ve een beroep doen
reformeerde Kerken,
voor onze rekening
durven pleiten, wat
ereformeerde doops-
euw heeft genoemd.
e vaderen natuurlijk
ze eenparig beleden,
komt aan de kinde-
Maar in de practijk
l zeer weinig terecht,
chiedenis dier dagen
chten is het wat al
neer men zegt, dat
al wat in het doop-
maar veel scheelde
Op de vraag: „of
kinderen als van
nen, papisten, en
ler onderscheid doo-
de Synode van Dord-
rmits de doop den
verbond staan, toe-
, dat deze kinderen
d zijn, zoo zal men
t weren". Als men
Dr. H. J. Olthuis in
tie: De doopspractijk
rken in Nederland
nde vermeldt, ziet
gerlijke ontheiliging
d deze lakscheid in
ndelingen, van wier
as, kinderen uit pu-
fkomstig, kinderen
zen, ja zelfs kinderen
heidensche zigeuners,
let was de valsche
e de doopspractijk
eerde banen geleid
zijn fatalen invloed
nen wat voor Israel
derscheid op onze
g, en daarbij geheel
oog verloor tusschen
Israel en de Kerk
ls. Aangezien de
het recht van den
c daarop grondden,
aats der besnijdenis
de besnijdenis als
kinderen verordend
uit te mogen afleiden,
de besnijdenis onder
ld voor onze dagen.
lkskerk-idee gered,
der Israel was met-
ement. Bij de be-
raagd, of de ouders
a waren, maar alleen
behoorden, en indien
mochten, ja moesten
worden. Dat ging
het tienstammenrijk
teeren afviel en de
thel oprichtte, ja
hab's regeering de
religie werd inge-
toch nog altoos
rs in zwang bleef.
profeten van Israel
veeleer in die be-
pingspunt gezocht
lgen van zijn afval
Zelfs worden de
godendienaars nog
genoemd, omdat
en het teeken des
dden. En op dezen
eeld, dat ook nu al
n Christenvolk ge-
de ouders ook van
waren afgeweken,
ontvangen. De zoon
de ongerechtigheid
oordeel der liefde
n nog altoos voor
rekenen.

de Independenten
omen, en ze hebben
den regel, dat de
aan de „kinderen
cherpe critiek, die
er dagen uitoefen-
goed deel waarheid,
de schrijvers, bijv.
menig opzicht de
erkend. We be-
fs in de Hervormde
uden te vinden zijn,
olkskerk dwepen,
jk onzer vaderen
den willen nemen.
formeerde Kerken,
idée voor goed
nen tegenover den
onze vaderen. Men
zulk een opvatting
lden moet tot een
van het genade-
at tegen de Nieuw-

Testamentische idee van de gemeente. In dat opzicht heeft de critiek der Independenten dus metterdaad goede vruchten gedragen.

Maar uit reactie tegen de valsche volkskerk zijn de Independenten ook op hun beurt wel eens te ver gegaan, door als „geloovigen" alleen diegenen te erkennen, die door openbare belijdenis des geloofs aan de Kerk zich verbonden hadden, en dienvolgens als regel te stellen, dat alleen de kinderen van belijdende geloovigen gedoopt mochten worden. Juist hetzelfde standpunt dus, dat nog door menigeen in onze Kerken zoowel in Nederland als in Amerika thans wordt ingenomen. Hiermede nu zijn onze Gereformeerde vaderen het niet eens geweest, en ze hebben dit zeer beslist als een der dwalingen en eenzijdigheden van de Independenten afgekeurd en verworpen. En dat deden niet de voorstanders van de laksche doopspractijk, de mannen van het: doopt al wat in het doophuis ingebracht wordt, maar degenen, aan wier zedelijken ernst bij de heiligh ouding van den doop niet getwijfeld behoeft te worden. Dat de doop alleen toekwam aan de kinderen der geloovigen, stemden ze aan de Independenten toe, maar ze handhaafden tevens, dat het niet aanging allen, die nog geen belijdenis des geloofs hadden afgelegd, reeds daarom als „ongeloovigen" te qualificeeren. Een enkel getuigenis van onze beste Gereformeerde schrijvers mogt dit aantoonen.

Zoo vraagt Voetius in zijn Pol Eccl. Pars I. t I. p. 660: „of kinderen van ouders, die gedoopt zijn en in het algemeen het Christendom belijden, of die zelfs de Gereformeerde religie en Kerk gunstig gezind zijn, maar die daarom nog niet door belijdenis des geloofs en deelneming aan het Avondmaal in de eigenlijke gemeenschap der Kerk zijn ingelijfd, te doopen zijn?" En hij geeft daarop dit antwoord: „de zonde van verzuim dat ze het Avondmaal verwaarloozen, keur ik niet goed en verontschuldig ik ook niet. En evenmin keur ik goed, dat men zonder onderscheid de kinderen van alle mogelijke ouders, zonder vooraf onderzoek gedaan te hebben wie en wat ze zijn, wanneer ze ten doop aangeboden worden, maar doopt. Men behoort derhalve, zooveel dat mogelijk is, acht te geven op de ouders die den doop begeeren; daartoe dient in de Kerk een vaste orde gesteld te worden, en zoo moet de Dienaar met een zeker vertrouwen (ik bedoel daarmede een zekerheid, die op zedelijke gronden rust), dat hij met een kind van geloovige ouders te doen heeft, tot de bediening van den doop overgaan. Want de doop van kinderen van *ongeloovigen* mag niet worden toegestaan." En na dan te hebben aangetoond, dat dit in wel gestelde Kerken ook niet plaats vond, gaat hij aldus voort: „Dat sommigen echter het uitwendig genadeverbond al te eng opvatten en alle Christenen die in leer of leven niet geregeld wandelen, zonder meer van de gemeenschap van dit verbond uitsluiten, zoodat ze van oordeel zijn, dat alleen de *belijdende leden der Kerk* het voorrecht mogen genieten van aan hun kinderen den doop te zien toebediend, dat kan ik allerminst goedkeuren."

Evenzoo zegt Hoornbeek in zijn Summa Controversiarum, p. 799, waar hij over dit geschil met de Independenten uitvoerig spreekt: „Ten slotte disputeeren de Independenten ook met ons over de vraag, of de doop mag worden bediend aan een kind, waarvan geen der beide ouders belijdend lidmaat is en in de gemeenschap der Kerk is opgenomen; wat zij oordeelen, dat in geen geval geschieden mag. Wij daarentegen, hoewel we zeer wel weten, dat het sacrament allerminst ontheiligd mag worden en derhalve niet anders dan aan de bondgenooten van Christus behoort gegeven te worden, kunnen het toch niet van ons verkrijgen, dat we de kinderen, geboren uit Christelijke ouders, die aan Kerk aangeboden worden voor den doop, daarvan uitsluiten wegens het verzuim der ouders en omdat deze nog geen belijdend lid der Kerk zijn en geen Avondmaalgangers; en we kunnen 't ook niet goedkeuren, dat iemand zich aanmatigt, in plaats van God te willen oordeelen over de genade van Zijn verbond en hoever deze zich uitstrekt, en daarvan anderen te verwijderen of buiten te sluiten. We meenen, dat wij in dergelijke twijfelachtige gevallen veeleer geneigd moeten zijn over anderen zachtmoedig dan al te gestreng te oordeelen." Hij beroept zich daarbij op Calvijn, die in zijn brief aan John Knox van 1559 schreef, dat „waar de belijdenis van het Christelijk geloof nog niet geheel was ondergegaan of uitgeblusscht, de kinderen van hun *recht* beroofd zouden worden, indien ze geweerd werden van het gemeenschappelijke teeken des Christendoms."

Met deze enkele getuigenissen meenen we te kunnen volstaan. Een man als Voetius handhaaft even beslist als de Independenten, dat kinderen van ongeloovige ouders niet gedoopt mogen worden. Hij eischt daarom voor elke doopsbediening een persoonlijk onderzoek naar de *ouders*, en de doop mag alleen bediend worden, wanneer de predikant moreel de overtuiging heeft, dat hij met geloovige ouders heeft te doen. Hij wil echter de lijn niet zoo strak trekken, dat hij daaronder alleen die ouders rekent, die na belijdenis des geloofs ten Avondmaal zijn toegelaten. Al wat daarbuiten valt, ook de volwassen doopleden der gemeente, voor „ongeloovigen" te verklaren, wil Voetius niet. Wanneer ze nog ter Kerk gaan, de catechisatie trouw bijwonen en ook op andere wijze toonen de Gereformeerde religie te zijn toegedaan, mag men naar den aard der liefde van dezulken nog het beste hopen.

DR. H. H. K.

Leestafel.

F. J. J. BUYTENDIJK. SCHETS EENER ANALYSE DER FUNCTIES VAN ORGANEN EN ORGANISMEN.

III.

In dit mijn slotartikel over BUYTENDIJKS essay wil ik een korte uiteenzetting geven van den inhoud der laatste twee hoofdstukken.

In verband met een studie omtrent de erfelijkheid van *physiologische* eigenschappen, die van het onderwerp, dat hij in dit zijn essay behandelt, het uitgangspunt was, begint BUYTENDIJK zijn IVe hoofdstuk met de bespreking van het ontstaan van een organisme uit een organisme.

Hier gaat het dus over de *ontogenie* of het ontstaan van een *zelfstandig* levend wezen, met het vermogen zich aan te passen en zich voort te planten.

Bij gemis van nadere bezinning valt hier niet veel over te zeggen, want gelijk, naar het bekende woord van Virchow *omnis cellula ex cellula*, „iedere cel uit een cel ontstaat", zoo leert ook de ervaring, dat ieder zelfstandig bestaand levend natuurwezen, uit een zelfstandig bestaand levend natuurwezen ontstaat.

Maar, in verband met de erfelijkheid van *physiologische* eigenschappen, — ieder kind vertoont zeker overeenkomstige eigenschappen met zijn ouders — valt er, als men zich op dit feit gaat bezinnen, heel wat van te zeggen. Wie zich dus gaat bezinnen, vraagt „hoe dat komt?" Zijn denken vraagt naar de „oorzaak", de *causa*, en dit zijn causale denken zoekt een bevredigend antwoord.

Van deze vraag naar de oorzaak der *physiologische*, is echter die naar de oorzaak der *psychologische* erfelijkheid of heriditeit wel te onderscheiden.

Mijn ambtgenoot BOUMAN heeft er dan ook herhaaldelijk op gewezen, „dat men te ver gaat door met de theorieën over de *physiologische* ook de *psychologische* erfelijkheid te betrekken".

En ook BUYTENDIJK is het daarin goed met hem eens.

Al wat hij omtrent de erfelijkheid als theorie voordraagt raakt, naar hij uitdrukkelijk zegt, uitsluitend de erfelijkheid van *physiologische* eigenschappen.

Omtrent de *oorzaak* van dit verschijnsel bestaat onder de mannen van het vak in zooverre eenstemmigheid, dat het ligt in een werking van de *kiemcel*, of de cel waarmee het ouder-organisme zich in het kinder-organisme voortplant.

Maar, en dit is hier het probleem, hoe moet men zich de functie of verrichting van de kiemcel *denken*, tengevolge waarvan een organisme, hetzij plant of dier of mensch, eigenschappen vertoont welke overeenkomen met de eigenschappen van het organisme waaruit het ontstaan is?

Dat *denken* zich verschillende physiologen verschillend en vandaar verschillende theorieën.

De NEO-VITALISTEN, met name de, in mijn mijn vorig artikel reeds genoemde, HEIDELBERGER geleerde DRIESCH, hebben daaromtrent een beschouwing of theorie waarbij van de „determinanten" of „erfelijkheidsdragers" in de kiemcel naast physisch- ook psychisch-bepalende invloeden zouden uitgaan.

Zij daarentegen, die, zooals ook BUYTENDIJK, alle physiologische verschijnselen op chemische en physische en deze weer op mechanische meenen, of althans hopen, te kunnen terug voeren, achten zulk een *doel* strevende werking van de kiemcel onaannemelijk.

Gelijk bij zijn beschouwing over de functies en het ontstaan der *organen*, bestrijdt BUYTENDIJK dan ook in dit deel van zijn essay, hetwelk over de *organismen* handelt, het Neo-vitalisme. Hij stelt daar tegenover een eigen erfelijkheidstheorie, waarin bij de functies van de kiemcel geenerlei „niet-materieel", in den zin van „vitalistisch", moment een rol speelt.

Voor deze zijn theorie zelf moet ik den belangstellenden lezer weer verwijzen naar het essay zelf. Alleen wil ik hier releveeren, dat BUYTENDIJK'S bestrijding van het Neo-vitalisme saamhangt met zijn overtuiging, „dat dit min of meer aanleiding, toelichting of motiveering is voor pantheïstische en psychisch-monistische wereldbeschouwingen" (p. 43). En duidelijk komt uit, hoe hij zijn denken laat beheerschen door de openbaringsgedachte der CREATIE, wanneer hij daarop laat volgen: „Hier tegenover staan wij, op grond van onze algemeene en bijzondere kennis, met de zekerheid van het dualisme, God en de wereld; de mensch en de ziel".

* * *

Na dus over het ontstaan van het eene organisme uit het andere te hebben gesproken, gaat BUYTENDIJK daarna in zijn IVe hoofdstuk over tot de bespreking van het ontstaan der eerste organismen en in verband daarmee tot die van „het ontstaan der soorten" en alzoo tot de *phylogenie*.

Vast staat hierbij ook voor hem, dat de dieren- en plantenwereld van heden een andere is, dan die welke voor duizenden jaren op aarde bestond. De vraag is nu, hoe men zich het totstandkomen dezer nieuwe levensvormen te *denken* heeft.

Uitgaande van de Scheppingsgedachte verwerpt hij een „Urzeugung" of *generatio aequivoca* in den zin, dat zich uit de *doode* stof, *vanzelf* de *levende* stof zou hebben gevormd; een, tot dusver, door de ervaring weersproken onderstelling. En goed is hij het op dit stuk eens met den geleerden Jezuitenpater WASMANN te LUXEMBURG, wanneer deze schrijft: dat het een „ausserweltliche Ursache gewesen sein muss, welche aus der Materie die ersten Organismen hervorbrachte".

Over het totstandkomen nu der bij alle overeenkomsten toch ook verschillende levensvormen, kan men en heeft men verschillende hypothesen uitgedacht. De dus op hypothesen gevormde theorieën onderwerpt BUYTENDIJK dan aan een „schetsmatige analyse".

De meest bekende dier theorieën is die van DARWIN.

Het leidend beginsel dat daarbij voorzit, is de *Selectie* of „Uitkiezing".

Van elke, in overmaat voortgebrachte generatie van planten en dieren blijven, als de „uitgelezenen" slechts de „sterksten overleven", en wel doordat zij in „den strijd om het bestaan" de best „aangepasten" zijn.

Deze betere aanpassing nu hangt dan weer zaam met de geringe *variaties* welke de afstammelingen van een paar ouders onder elkander vertoonen, en welke variaties door „sonderdoel-werkende oorzaken" dus als bij *toeval* zijn ontstaan.

Van deze theorie nu toont BUYTENDIJK aan, dat haar leidend beginsel: de SELECTIE, voor de daarop gegronde critiek, niet kan bestaan. Verder, dat zij zelf, door de „casuallistische", d.i. alle doelmatigheid in het wereldgebeuren uitsluitende, levens- en wereldbeschouwing waartoe zij aanleiding gaf en dit met name in HAECKEL'S materialistisch-„Monisme" — òok op ethische, esthetische en religieuse gronden niet is te aanvaarden. In dit verband memoreert hij met instemming de evolutie-rede van Dr. A. KUYPER uit 1889.

Daarna komende tot de vele ontwikkelingshypothesen welke zich niet, als die van DARWIN, op de natuurkeure uit *variëteiten* baseeren, spreekt B. als zijn overtuiging uit, dat hij slechts de *mutatie*-theorie van HUGO VAN VRIES als „werkelijk experimenteel waarschijnlijk gemaakt, kan aanzien." Wijl echter, zooals hij zegt, „de mutatieleer ons slechts veranderingen doet kennen, welke een plant of dier zoodanig wijzigen, dat er een in veel opzichten andere plant of ander dier ontstaat, maar men het ontstaan van een andere soort nooit vond", — acht hij „wetenschappelijk een polyphyletische (veelstammige) ontwikkeling het waarschijnlijkste". Iets wat, — blijkens hetgeen hij eenige bladzijden vroeger schrijft: „Dit beginnel (nl. dat de kiemcel van elk dier of elke plant uit gelijksoortige stof, naar gelijke principes is opgebouwd) maakt ons de schepping van *meerdere* kiemcellen, welke tot evenveel verschillende uitgangspunten van dier- en plantengeslachten worden, even waarschijnlijk als de schepping van *een* enkel z. g. levend organisme", — dan zeggen wil, dat, hoewel het ontstaan van alle planten en dieren uit *één* enkel geschapen organisme, hem *op zichzelf* denkbaar is, het ontstaan van *vele* door God geschapen, verbijzonderde organismen, hem, op grond van de mutatie-leer, in hoogere mate denkbaar voorkomt.

Ten slotte komend tot „het ontstaan van den mensch", waarbij hij er op wijst, dat wijl de menschelijke *ziel* met geen dierpsyche te vergelijken is, hier alleen sprake kan zijn van het menschelijk *lichaam*, — spreekt BUYTENDIJK onverholen uit, dat de bewijzen voor de dierlijke afstamming van den mensch in geen enkel opzicht zijn gegeven. „Een voorvader of een gemeenschappelijke voorvader van aap of mensch zijn niet gevonden." Van de „biogenetische wet", — volgens welke de ontwikkeling van het individu een verkorte herhaling is van die der soort, zegt hij, — dat zij „door anatomen en biologen van naam is weerlegd." En omtrent de „rudimentaire organen" in het menschelijk lichaam, die, omdat zij, naar men aannam, daarin thans geenerlei functie verrichten, voor overblijfselen uit een stadium van vroeger ontwikkeling golden, zegt hij, dat zij „meer en meer blijken een bepaalde functie te bezitten." Zijn resultaat is dan ook, dat door den Schepper „uit het stof der aarde de mensch *direct* of *indirect* is geformeerd," bij welke laatste woorden hij zich dan een viertal mogelijkheden denkt.

Dus de „doelmatigheid in het natuurgebeuren bij het ontstaan van organen en organismen niet zoekend met de Neo-vitalisten *in* de levende stof, wil BUYTENDIJK haar terugbrengen tot God. „Wij brachten haar", zoo schrijft hij op p. 50, „terug als ontspringende uit „het Woord, hetwelk in den beginne was.""

Voor deze doelmatigheid in het natuurgebeuren, waarop het z. g. *physico teleologische* bewijs voor het bestaan van God berust, hebben, in vroeger en later tijd, vele geen oog gehad. Dat er *telos* of *doel* in de wereld zou liggen, werd door hen ontkend en wel op grond van veel wat hun òn-doelmatig scheen, en waarvoor HAECKEL in onze dagen den naam: *dys-teleologie* uitvond.

Ook de Schotsche wijsgeer HUME, de Scepticus, die in de 18e eeuw leefde, en die voor het eerst op de moeilijkheden wees, welke in het begrip „oorzaak" of *causa* liggen, was een bestrijder van de *teleologie*. In zijn DIALOGEN OVER NATUURLIJKE RELIGIE oefent hij kritiek op het physico-teleologisch bewijs. Hij laat deze „Gesprekken voeren tusschen DEMEA den gelooving, CLEANTES den Deïst en PHILO den Scepticus, welke laatste dan HUME'S eigen standpunt uitspreekt.

Aan het slot van zijn IVe h. nu citeert BUYTENDIJK, uit PAULSEN'S vertaling der DIALOGUES, dat stuk van het 10e hoofdstuk, waarin PHILO tegenover CLEANTHUS, uit het feit van het leed en lijden in deze wereld, haar *doelmatigheid* bestrijdt.

Hij geeft dit citaat omdat, naar hij zegt, volgens HEYMANS „het physico-teleologische bewijs van volle kracht bleef tot het midden der 19e eeuw. Toen verscheen het werk van DARWIN".

BUYTENDIJK heeft hier op het oog wat de GRONINGER hoogleeraar schrijft in zijn: EINFÜHRUNG IN DIE METAPHYSIK op p. 83, in de §: *Die immanentielle Gottheit*.

Op p. 102 van dit zijn werk in § 14: *Der Darwinismus* tracht de hoogleeraar dan ook het, vooral op de „doelmatige inrichting der organismen" gegronde bewijs voor de beschouwing, dat „die Welt das Werk eines menschenähnliche, aber in jeder Hinsicht unendlich weit über den Menschen erhabenen Geistes sein soll", te weerleggen met op de „Unzweckmässigkeiten" te wijzen.

* * *

In zijn laatste of Ve hoofdstuk bespreekt BUYTENDIJK het leven der organismen. Hij wijst er dan op, dat deze „Unzweckmässigkeiten" of om met HAECKEL te spreken „Dysteleologien" „de doelmatigheid der organismen" niet raken, wijl ook HEYMANS, evenals de PHILO van HUME en als HAECKEL „doel" en „einddoel", — een Duitscher zou zeggen „Ziel" en „Zweck" — verwarren.

En, na getracht te hebben het „doel"-begrip nader te ontleden en het in verband te hebben gezet met dat van *willende intelligentie*, toont hij aan, dat de „doelmatigheid van een organisme", m. a. w. zijn zóó ingericht zijn, dat het zijn *doel*: aanpassing en voortplanting, kan bereiken, — haar oorzaak heeft niet in „toeval" (*materialisme*), en ook niet in „eigen intelligentie" (*vitalisme*), maar allen in een „buitenstaande willende intelligentie" (Theïsme).

Zulk een willende intelligentie, maar dan eene, die „zich een zeer beperkt doel kan stellen", nemen wij, zegt hij, ook waar in het menschelijk *zielleven*. En daarmede ziet hij dan ook een specifiek verschil tusschen de menschelijke psyche en die der hoogere dieren, terwijl hij een „ziel" bij de lagere dieren, en nog veel minder een *plantenziel*, in het geheel niet kan aannemen, „wanneer men ten minste het begrip bewustzijn (van lichaamstoestanden) aan een centraal zenuwstelsel wil binden en niet tot een eigenschap der stof wil maken".

Na nog in verband met het „zielsbegrip" zijn bezwaren tegen HEYMANS „psychisch monisme" te hebben geuit, keert hij nog eenmaal terug tot het begrip „oorzaak" of causa, en bespreekt dan kortelijk het *Causaliteitsbegrip* van HAMILTON, den voornaamsten Engelschen wijsgeer uit de vorige eeuw, gestorven in 1856.

Daaraan ligt de hypothese ten grondslag, die PROF. HEYMANS in zijn „Schets eener kritische geschiedenis van het CAUSALITEITSBEGRIP in de nieuwere wijsbegeerte" op p. 272 dus omschrijft: „het causale denken is product van de apriorische overtuiging, dat het werkelijk bestaande onveranderlijk wezen moet", en in zijn: „Die Gesetze und Elemente des WISSENSCHAFTLICHEN DENKENS" II p. 273: „dass ein wirkliches Entstehen und Vergehen nicht moglich sei".

Mee in verband met HEYMANS „psychisch monisme", laat hij doorschemeren, dat naar het hem voorkomt „het begrip causaliteit niet a priori, maar aan de ervaring ontleend is".

Dan, zonder hierop verder in te gaan, zij het mij vergund hier over te nemen de woorden, waarin hij aan het slot van het essay zijn overtuiging omtrent de zekerheid, van één *ratio* of grond voor de *doelmatigheid* van het wereldgebeuren, uitspreekt; woorden, die klinken als een confessie: „Deze eene grond, waaruit alles is, is God, de Schepper van hemel en aarde, die den mensch maakte naar zijn Beeld, waardoor de mensch in de schepping herkent uitsluitend het werk van den Meester".

G.

Uit de Pers.

Steeds scherper teekent zich het verschil, neen de tegenstelling tusschen de Gereformeerden in het Hervormd Genootschap en de Hoedemakeriaansche Confessioneelen, die thans onder leiding van Dr. Kromsigt steeds verder afwijken van wat zelfs de Confessioneele Vereeniging bij haar eerste optreden bedoeld heeft.

Zoo schrijft nu weer de redactie van de *Waarheidsvriend*, die steeds trouw voor de *Gereformeerde* belijdenis het pleit voert, dit wel wat lange, maar toch kenschetsende stuk, dat een juisten blik in de verhoudingen geeft:

Heftig viel men ons aan in den beginne. Luk raak schoot men z'n pijlen af op ons. Toen werd het stil. Men had ons dood gemaakt. En op een doode schiet men niet meer.

Maar daar toonde de Geref. Bond wezenlijk nog teekenen van leven. Zou hij 't er weer bovenop halen?

En o! vreeselijk, nu gaat men wezenlijk al vertellen, dat de Geref. Bond het *gewonnen* heeft. Geen kwajongens zeggen dat. Neen, mannen van naam en gezag. Geen kleinigheidje! Er zijn er al die zeggen: laat het nu maar gaan, er is toch niets meer aan te doen; de toekomst van de Ned. Herv. Kerk is aan de mannen van den Geref. Bond!

Nu zijn dat profeten die brood eten. En eerlijk gezegd, vinden we het niet verstandig dat men zulke dingen zegt en schrijft.

Maar dat gebeurt ook al weer niet bij geval. Zoo goed als we slagen noodig hebben, hebben we ook weer zulke dingen noodig.

Als we nu allen, die op den bodem der belijdenis staan, de positie maar begrepen, die we naar Gods bestel op dit oogenblik innemen mogen. Als we elkander eens konden begrijpen, verdragen, helpen.

Maar daar is 't nog ver vandaan.

En dat is de Achilleshiel waar onze doodelijke plek zit. Waar we ook zéker door zullen vallen en omkomen — als God het niet verhoedt.

Vooral tusschen de »Confessioneelen« en de »Gereformeerden« gaat het niet goed.

We zagen het verleden week nog in het stukje uit de Vragenbus van Ds. Lingbeek, waar van confessioneele zijde openlijk een afkeuringsoordeel wordt uitgesproken over den *Geref. Zendingsbond*.

Tot nu toe deed men dat niet.

Zelf bleef men onder de ethischen zitten in een of andere zendingsvereeniging, maar men liet ons rusting in onzen kring van gereformeerden; met onze zendingsfeesten, met onze zendingsvergaderingen, met onzen zendeling-kweekeling, met onzen onderwijzer....

Maar daar valt plotseling Ds. Lingbeek bits uit met z'n schimpend oordeel: allemaal Kuyperianen! allemaal dominés, dien het ... om een beroep te doen is!

Min!

Maar 't is vreeselijk jammer.

Als een bittere vijand van de waarheid nu zulken onzin verkocht was het nog wát.

Maar nu een man als Ds. Lingbeek, die daarmee zeker een stuk of wat predikanten van confessioneele richting, die vreeselijk benauwd zijn voor een collega van geref. richting, sterkt in hun domme vijandschap — doch die ook zeer zeker honderden pijn doet, onder de gemeenteleden en onder de predikanten, die sympathie hebben voor het werk van den Geref. Zendingsbond.

Vooral door den arbeid van onzen ijverigen secretaris, Ds. Beekenkamp, en den steeds vaardigen Redacteur van »Alle den volcke« Ds. van Ingen uit Harderwijk, bloeit onze Ger. Zendingsbond. Onze zendingsfeesten slaan in. Onze kring van vrienden breidt zich uit. Een gunstig zendingsterrein wacht ons. Onze a. s. zendeling staat gereed om uit te trekken. Een onderwijzer staat naast hem om mee te gaan Een tweede zendelingkweekeling wacht. Een arts zal volgen.

En dan hooren we weer:

En nu dát voorbij is nu komt Ds. Lingbeek en gaat zeggen: heel dat gedoe van die geref. dominés met die spreekbeurten van den Geref. Zendingsbond is eigenlijk nergens anders voor dan om elkaar beroepen te bezorgen, bizonder in de steden.

Bah!

En dan moet men weten, hoe het gaat.

In de steden!

Neen, daar zullen de confessioneelen wel voor zorgen.

In Den Haag wel een confessioneel, maar geen Bondsman; in Amsterdam dito: wel een man als Ds. van Schouwenburg of Ds. ter Linden, maar geen man als Ds. Bieshaar of. Ds Beekenkamp.

In Rotterdam? Ds Goslinga niet — wel een confessioneel.

In Leiden? Liever Dr. Plooy dan Ds. van Dorp....

Wat moet de vijand nu van zulk een stijd onder de broederen zeggen?

Is het niet rechtvaardig, als de Heere den last der verdrukking nog zwaarder gaat maken over ons en onze Kerk, totdat we eindelijk *saam* naar de gereformeerde waarheid gaan vragen, om *saam* te wandelen in de wegen des Heeren?

We mosten meer, méer slagen nog hebben.

Neen, ons *is* niet de victorie.

Als de Heere het niet verhoedt zijn we den ondergang nabij.

Die ellendige broedertwist ....

Dat van verre blijven staan, waar men aan elkanders zijde gevonden moest worden...

»Verdeel en heersch!« zegt de duivel.

En Gods Gemeente weet het van ouds dat het moet zijn:

Ai ziet, hoe goed, hoe lieflijk is 't, dat zonen
Van 't zelfde huis, als broeders, samen wonen.

Verheffend is de strijd niet, die op sulk een wijs gevoerd moet worden. Toch verheugen we er ons in, dat de Gereformeerde Banier nog steeds omhoog gaat; en vooral de broederlijke toon aan het slot van deze apologie geeft hope voor betere toekomst.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der classis Tiel, gehouden te Zalt-Bommel 12 Februari 1913.

De vergadering wordt geopend namens de roepende kerk van Aalst door den consulent Ds. v. Velzen met het zingen van Psalm 89 : 8, lezen van Psalm 119 : 1—8 en gebed.

Uit het nazien der lastbrieven blijkt, dat alle kerken regelmatig zijn vertegenwoordigd.

In het moderamen hebben zitting Ds. v. d. Bosch praeses, Ds. Boersma scriba, Ds. van Velzen assessor.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en na rondvraag goedgekeurd. Met deelneming wordt de ongesteldheid van Ds. Keizer vernomen.

Ds. van Velzen wordt door de vergadering benoemd als actuarius der classis.

De rondvraag naar art. 41 D.K.O. geeft geen redenen tot nadere bespreking.

De vergadering besluit dat de volgende classikale vergadering D.V. gehouden zal worden Woensdag 14 Mei.

Roepende kerk Culemborg.

De verschillende rekeningen der deputaten worden nagezien en goedgekeurd.

Rondvraag.

Het korte persverslag wordt gelezen en goed gekeurd.

De praeses Ds. v. d. Bosch sluit met dankzegging.

Namens de classe Tiel,
Ds. G. VAN VELZEN.

Buitenland.

Duitschland. De Oberkirchenrat tegenover 150 aanhangers van Traub.

De Oberkirchenrat der Evangelische landskerk zette eenige maanden geleden den Lic. Traub, predikant te Dortmund, af, niet omdat hij in alle punten van de belijdenis der kerk afwijkt, maar wijl hij eene houding tegenover het kerkbestuur aangenomen had, die dit bestuur niet mocht dulden. Nauwelijks was dit geschied, of 150 predikanten richtten een „verklaring" tot het hoogste bestuurslichaam, waarin zij tegen den tegen Traub genomen maatregel protesteeren. Wat moest nu de Oberkirchenrat doen? Het rationeelste zou zijn geweest, dat de 150 onderteekenaars van het protest ook afgezet waren geworden. Doch daartoe heeft men den moed niet gehad. De Oberkirchenrat heeft echter aan het Koninklijk Consistorium geschreven, om dit kerkbestuur te vermanen er op bedacht te zijn, den aanval van de 150 predikanten af te weren. Hoe ongelukkig zou het zijn, zoo redeneert de Oberkirchenrat, wanneer de gedachte bij velen ingang vond, dat een Dienaar des Woords het recht had, zich naar welgevallen over de ordeningen der kerk heen te zetten, en het te beschouwen als een terugkeer tot Roomsche idealen wanneer dezulken, die minachting betoonen voor het kerkbestuur, daarvoor gestraft worden.

Toch moeten de onderteekenaars van het protest niet disciplinair gestraft worden, wijl in tijden van opwinding menschen tot onbezonnenheden verleid worden, terwijl ook voor verklaringen in massa gedaan, de persoonlijke verantwoordelijkheid niet geheel gevoeld wordt. Men heeft aan te nemen, dat bezonnenheid en nuchterheid weder de overhand krijgen; indien dit niet het geval is, moet zonder aanzien des persoons ingegrepen worden. Het is in het belang der predikanten en der Gemeenten, dat hetgeen te verontschuldigen en te verklaren is in een oogenblik van opwinding, niet tot regel in de kerk verheven wordt. Zoolang er een ordening in de kerk bestaat, behoort dezen, zoo goed als op andere terreinen van het publieke leven, gevolgd te worden. Dit betaamt aan allen die in den zegen dezer orde deelen, maar vooral aan hen die het ambt in de kerk dragen, welke immers geroepen zijn ook in de dingen die de orde der kerk betreffen, alle gerechtigheid te vervullen.

Zoo is de hoofdinhoud van het stuk van den Oberkirchenrat. De medestanders van Traub moeten dus alleen kerkelijk behandeld worden, als zij opnieuw toonen dat zij zich niet aan de Kerkorde storen. Dat zij de gemeente steunen voor brood geven, dat zij eens geestes zijn met Jatho en Traub, die met de belijdenis van de Kerk geheel braken, komt niet in aanmerking; wel, dat zij zich vergrepen aan de besturen, aan de orde der Kerk. Geheel hiërarchisch.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XXXVII.

AFSCHEID.

Twee dagen later vertoonde Rothenfels een ongewoon schouwspel, gelijk er zeker nooit was voorgekomen en ook wel niet weer aanschouwd zou worden.

Tegen tien uur in den morgen zag men van verschillende kanten mannen en vrouwen het kasteel naderen, de meeste nog in de kracht van het leven, andere nog jong, maar ook niet weinige die reeds lang vergrijsd waren. Over 't algemeen zagen de wandelaars ernstig, als menschen die niet voor hun genoegen hun werk voor een poos verlieten. Toch waren er enkele groepjes die zich de wandeling kortten door te zingen. 't Was Luthers bekend lied, dat weerklonk.

Een vaste Burg is onze God,
Een toevlucht voor de Zijnen!
Al drukt het leed, al dreigt het lot,
Hij doet Zijn hulp verschijnen!
De vijand rukt vast aan
Met opgestoken vaan;
Hij draagt zijn rusting nog
Van gruwel en bedrog,
Maar zal als kaf verdwijnen!

Gods woord staat vast in eeuwigheid
Wat vijand 't wil verkeeren.
Beef, Satan! Hij, die ons geleidt,
Zal u voor goed verneeren.
Delf vrouw en kind'ren 't graf,
Neem goed en bloed ons af;
Het brengt u geen gewin;
Wij gaan ten hemel in
En erven koninkrijken.

Het was een lied van geloof en bemoediging maar waaruit tevens bleek wat menschen de zangers waren.

Op het voorplein van het kasteel waren groote tafels met banken er bij geplaatst, voor de velen die kwamen. Ieder die wilde kon zich na den tocht verkwikken aan melk en brood. Daarvan werd druk gebruik gemaakt, maar weinig werd er bij gesproken. Integendeel menig man en vrouw scheen bedroefd, en uit alles viel duidelijk op te maken dat het juist geen feestmaaltijd was, die men hier had aangericht.

Wie een blik in het kasteel had kunnen werpen, zou bespeurd hebben hoe de verhuising, waarvan wij vroeger spraken, nog was voortgezet. Menig zaal en kamer zag er nu vrij hol en ledig uit, als bestemd om vooreerst geen bewoners meer te herbergen. Ook de stallen waren nagenoeg ledig; evenzoo het perk voor de jachthonden.

Tegen elf uur verscheen graaf Otto op het slotplein, van zijn vrouw en beide zoons vergezeld. Ook hij zag ernstig. Vriendelijk groette hij al de aanwezigen die, toen het grafelijk gezin